

دستکاری در کنتور برق!؟

از: هوشنگ کمانگیر

مقدمه:

در بسیاری از کشورها که از لحاظ صنعتی و اقتصادی پیشرفت چندانی نداشته و تعداد زیادی از مردم آن کشورها دچار فقر مالی می‌باشند هزینه‌های سنگین گذران زندگی روزمره برای آنها یک مشکل جدی و اساسی به شمار می‌آید. تورم اقتصادی از یک طرف، کرایه خانه، هزینه ایاب و ذهاب، مخارج امرار معاش خانواده، خرج تحصیل فرزندان، بهای آب و برق و گاز و تلفن و..... از طرف دیگر باعث می‌شود که رابطه نزدیکی بین فقر و ارتکاب جرایم احساس شود.

هر چند که نباید منکر آمار بالای جرم و جنایت در کشورهای صنعتی بود، اما محور بحث ما راجع به ارتکاب جرایمی است که بیشتر به مسئله فقر خانواده‌هایی برمی‌گردد که برای گذران زندگی به چنین اقداماتی دست می‌زنند.

یکی از مسایل مبتلابه که گریبانگیر برخی جوامع یادشده گردیده استفاده غیرمجاز از آب و برق و گاز و تلفن می‌باشد و باتوجه به شرح

فوق‌الذکر و بالا بودن هزینه این ضروریات زندگی که در اصطلاح خط زندگی نامیده می‌شوند ممکن است افرادی یافت شوند که

ماده ۶۶۰ چنین اشعار

داشته: هرکس بدون

پرداخت حق انشعاب و

افذ انشعاب آب و برق و

گاز و تلفن مبادرت به

استفاده غیر مجاز از آب و

برق و گاز و تلفن نماید

علاوه بر جبران خسارت

وارده به تحمل تا سه

سال حبس محکوم خواهد

شد

تعدادشان هم اندک نباشد به چنین کارهای خلاف و غیرقانونی دست بزنند.

یکی از این موارد، دست‌کاری در کنتور برق می‌باشد که با این عمل کنتور برق کیلو وات ساعت حقیقی برق مصرفی را نشان نمی‌دهد و یک عدد کمتری را نشان می‌دهد و در نتیجه بهای کمتری بر خلاف برق مصرفی پرداخت خواهد شد.

در ابتدای این بحث موضوع را از دید حقوقدانان بررسی می‌نماییم و سپس به کنکاشی در قوانین موضوعه پرداخته و سپس راه حل موضوع را مطرح می‌نماییم.

الف) بررسی موضوع از دید حقوقدانان:
دکتر حسین میرمحمد صادقی به طرح موضوع ربایش برق پرداخته و آرای صادره از دیوان عالی کشور که برق را به عنوان مال محسوب نموده را مطرح فرموده‌اند و دست‌کاری کردن در کنتور برق را مشمول عنوان سرقت ندانسته‌اند(۱) و همچنین ایشان به مسئله سرقت برق باتوجه به ماده (۶۶۰) قانون تعزیرات، مصوب سال ۱۳۷۵

پرداخته‌اند. (۲)

دکتر محمد جعفر حبیب‌زاده نیز به آرای صادره از دیوان عالی کشور اشاره فرموده و کالا بودن برق را مطرح کرده‌اند. سپس ایشان با طرح این موضوع که: ممکن است شخصی در کنتور برق دست کاری کند، به نحوی که گردش عقربه‌ها متوقف یا کند شود و مصرف واقعی ۵۰۰ کیلو وات را ۱۰۰ وات نشان دهد، (۳) به مسئله مورد بحث یعنی دستکاری کردن کنتور برق پرداخته‌اند و سپس در ادامه فرموده‌اند: در اینجا عمل ربودن انجام نشده است، بلکه می‌توان گفت که کاربرد وسیله متقلبانه به قصد بردن مال دیگری صورت گرفته است و عمل وی کلاهبرداری است. در عین حال صرف کاربرد وسیله متقلبانه برای تحقق جرم کلاهبرداری کافی نیست، بلکه باید مالی را هم بدست آورد. ظاهراً در این مورد مالی به دست نیامده است، بلکه پول برقی را که مصرف می‌کند نمی‌پردازند. و دشوار است که این عدم پرداخت را برابر با یکی از مواردی دانست که در ماده (۱) قانون تشدید مجازات مرتکبین ارتشا و اختلاس و کلاهبرداری مصوب ۱۳۶۷ ذکر شده است.

با این حال نظریه اینکه آنچه شخص نپرداخته بر ذمه دارد و در واقع آن را به طریق تقلبانه نزد خود نگهداشته، این عمل بردن نوعی مال غیر و کلاهبرداری است. (۴)

در ضمن ایشان در جای دیگر این عمل را بی‌شبهت به جرم خیانت در امانت ندانسته و چنین استدلال کرده‌اند: چرا که مالی «برق» با شرایط معین به او (شخصی که در کنتور برق دستکاری کرده) سپرده شده است که در مقابل آن ملزم به پرداخت مبلغ معینی می‌شود که ما به ازای مذکور به ضرر مالک به تصرف او در آمده است. در عین حال در سپرده شدن آن محل تامل است. (۵)

ب) دستکاری در کنتور برق یا کلاهبرداری یا خیانت در امانت؟
در اینجا باید مشخص نمود که دستکاری کردن در کنتور برق تحت چه عنوان

مجرمانه‌ای باید بررسی شود.

اولاً: با عنایت به تعریف سرقت و مواد قانونی مربوطه باید ذکر نمود که اساساً فعل ربایشی صورت نگرفته و مال با اطلاع و رضایت صاحب مال که اداره برق می‌باشد در اختیار این شخص قرار گرفته، پس موضوع مورد بحث عنوان سرقت نمی‌شود چرا که عنصر مادی سرقت تحقق نیافته و ما به ازای بهای برق مصرفی که می‌بایست به اداره برق و به نحوی به دولت می‌پرداخته را به جیب زده را نمی‌توان گفت که مشمول عنوان سرقت می‌باشد چرا که اساساً در این مورد نیز عمل ربایشی صورت نگرفته، در این خصوص بعداً صحبت خواهیم نمود که این مبلغ ما به ازای برق مصرفی تحت چه عنوانی باید مطرح شود. ثانیاً: حال باید دید که دستکاری کنتور برق می‌تواند تحت عنوان خیانت در امانت گنجانده شود یا خیر؟

با توجه به ماده (۶۷۴) قانون تعزیرات و مجازات‌های بازدارنده مصوب ۱۳۷۵ باید عرض نمود که در مال بودن جای هیچ‌گونه تردید و شبهه‌ای نیست و از نظر مال بودن در ماده فوق‌الذکر قابل طرح می‌باشد، اما با بررسی دقیق این ماده در نحوه سپردن مال باید تامل نمود، چرا که سپردن برق که مال باشد از طرف اداره برق به شخص را شاید بتوان گفت مشمول این قسمت از ماده (۶۷۴) قانون تعزیرات که ذکر کرده «... به ضرر مالکین یا متصرفین استعمال یا تصاحب یا...» بشود اما باید متذکر شد و دقت نمود که سپردن برق به اشخاص تحت هیچ‌یک از عناوین ذکر شده در ماده فوق‌الاشعار یعنی به عنوان اجاره یا امانت یا رهن یا... قابل تصور نیست و اساساً فرضی بی‌مورد و بی‌پایه و اساس است و کلاً چنین عملی را نمی‌توان خیانت در امانت محسوب نمود.

ثالثاً: اکنون بررسی می‌نماییم که این جرم از مصادیق کلاهبرداری می‌تواند باشد یا خیر؟ در ابتدا می‌توان چنین استدلال نمود که دست‌کاری کردن کنتور برق یعنی متوسل

شدن به یکی از وسایل متقلبانه جهت فریب مال که اداره برق بوده و تصاحب مال که برق می‌باشد. در واقع شخص با دستکاری کردن کنتور برق و اینکه کنتور کیلو وات ساعت واقعی برق مصرفی را نشان دهد عدد کمتری را نشان می‌دهد و باعث فریب اداره برق می‌شود و در واقع صاحب مال را که اداره برق بوده را فریب داده و مال وی را تحصیل نموده و این عمل را از مصادیق جرم کلاهبرداری دانست و با توجه به ماده (۱) قانون تشدید مجازات مرتکبین ارتشا و اختلاس و کلاهبرداری مصوب ۱۳۶۷ موضوع را مشمول این ماده دانست و فرد مرتکب را بر اساس این ماده مجازات نمود.

لیکن با عنایت به این نکته که هر کلاهبرداری، فرد کلاهبردار متوسل به یکی از وسایل متقلبانه که این وسایل می‌تواند هر وسیله‌ای باشد شده تا صاحب مال را فریب داده سپس مال وی را تحصیل نماید، اما در این فرض درست است که می‌توان گفت دستکاری در کنتور برق یعنی متوسل شدن به وسیله متقلبانه اما نکته‌ای که حائز اهمیت و محل تامل است این می‌باشد که مال در اینجا یعنی برق از قبل در اختیار این شخص گذاشته شده قبل از اینکه وی متوسل به وسیله متقلبانه شود و تنها موردی که باقی می‌ماند همان ما به ازای هزینه برق مصرفی است که این شخص عوض اینکه این مبلغ را به دولت پرداخت می‌کرده به جیب خود زده که این مورد را هم نمی‌توان کلاهبرداری دانست و هر مورد مشکوک را تحت عنوان کلاهبرداری مطرح نمود، و با عنایت به اصول حاکم بر قوانین جزایی و اصل تفسیر مضیق قوانین جزایی این مورد را از مصادیق کلاهبرداری نباید فرض کرد.

ج) بررسی موضوع با توجه به قوانین موضوعه کنونی:

در ابتدا ماده ۶۶۰ قانون تعزیرات و مجازات‌های بازدارنده مصوب ۱۳۷۵ که در مبحث سرقت و ربودن مال غیر (سرقت‌های

۲۰ تا ۵۰ هزار ریال جزای نقدی و رفع تجاوز و اعاده وضع سابق محکوم می‌شود و در صورت تکرار یا ادامه عمل علاوه بر رفع تجاوز اعاده وضع سابق به حبس جنحه‌ای از ۶۱ روز تا ۶ ماه و در هر دو حال به جبران خسارات وارده محکوم خواهد شد. چنانچه عمل مرتکب بر طبق قوانین دیگر مشمول مجازات بیشتری باشد به مجازات اشد محکوم می‌شود.

حال این ماده را با دیگر مواد قانونی موضوعه کنونی که در این ارتباط مطرح می‌باشند را مقایسه می‌نماییم تا آیا این ماده قابلیت اجرا دارد یا اینکه دیگر قابل استناد نمی‌باشد و یا اینکه اساساً این مواد با یکدیگر قابل جمعند و ماده ۱ لایحه قانونی رفع تجاوز از تأسیسات آب و برق کشور مصوب ۱۳۵۹ هنوز نسخ نگردیده است.

قسمت اول این ماده که ذکر کرده هر کس از آب لوله‌کشی و انهار آبیاری و شبکه‌های توزیع و خطوط انتقال نیروی برق استفاده غیرمجاز نماید.....، در واقع همان بخشی است که در ماده ۶۶۰ قانون تعزیرات مصوب ۱۳۷۵ ذکر شده که قبلاً نیز مورد اشاره قرار گرفت که در ارتباط با استفاده غیرمجاز از آب و برق و گاز و تلفن مطرح شده و با این تفاوت که در ماده ۱ لایحه قانونی رفع تجاوز از تأسیسات آب و برق کشور مصوب ۱۳۵۹ فقط اشاره به آب و برق دارد، لذا می‌توان گفت که این قسمت از ماده فوق‌الذکر باتوجه به ماده ۶۶۰ قانون تعزیرات نسخ شده و دیگر قابلیت استناد ندارد.

اما ادامه ماده ۱ لایحه قانونی رفع تجاوز از تأسیسات آب و برق کشور مصوب ۱۳۵۹ که مرقوم داشته: یادر تأسیسات آب و برق دخالت غیرقانونی کند.... این همان مطلبی است که اشاره به بحث ما یعنی دستکاری در کنتور برق دارد.

با تحقیقی که از قسمت حقوقی اداره برق به عمل آمده اگر این اداره با چنین مواردی (دستکاری در کنتور برق) مواجه شوند ضمن

**ماده ۱ لایحه قانونی
رفع تجاوز از تأسیسات
آب و برق کشور مصوب
۱۳۵۹ مرقوم داشته:**

**هرکس از آب لوله‌کشی
و انهار آبیاری و شبکه‌های
توزیع و خطوط انتقال
نیروی برق استفاده غیر
مجاز نماید یا در
تأسیسات آب و برق
دخالت غیرقانونی کند، به
پرداخت مبلغ ۲۰ تا ۵۰
هزار ریال جزای نقدی و رفع
تجاوز و اعاده وضع سابق
محکوم می‌شود و در
صورت تکرار یا ادامه عمل
علاوه بر رفع تجاوز اعاده
وضع سابق به حبس
جنحه‌ای از ۶۱ روز تا ۶ ماه
و در هر دو حال به جبران
خسارات وارده محکوم
خواهد شد. چنانچه عمل
مرتکب بر طبق قوانین
دیگر مشمول مجازات
بیشتری باشد به مجازات
اشد محکوم می‌شود**

غیر از سرقت‌های مستوجب حد) مطرح شده را بررسی می‌نماییم که آیا موضوع قابل بحث یعنی دستکاری در کنتور برق را شامل می‌شود یا خیر؟

ماده ۶۶۰ چنین اشعار داشته: هرکس بدون پرداخت حق انشعاب و اخذ انشعاب آب و برق و گاز و تلفن مبادرت به استفاده غیر مجاز از آب و برق و گاز و تلفن نماید علاوه بر جبران خسارت وارده به تحمل تا سه سال حبس محکوم خواهد شد.

پس باتوجه به بررسی و شرح و تفسیر این ماده روشن می‌شود که موضوع تحت بررسی ما یعنی دستکاری در کنتور برق را شامل نمی‌شود و این ماده اشراف به وضعیتی دارد که اشخاص بدون پرداخت حق انشعاب و بدون ذاینکه کنتور نصب نمایند از آب و برق و گاز و تلفن به طور غیرمجاز و غیرقانونی استفاده نمایند و یا اینکه ممکن است که کنتور نصب نموده باشند اما قبل از کنتور برق مثلاً یک رشته سیم از برق خارج از خانه خود را به درون منزل کشیده و استفاده غیرمجاز نماید و در واقع عمل وی نوعی سرقت محسوب شده و مشمول ماده ۶۶۰ قانون تعزیرات می‌شود.

حال باید دید که اگر مراجع ذی صلاح با چنین مواردی (دست کاری در کنتور برق) مواجه شوند. تکلیف آنها چیست و چگونه باید حکم قضیه را بیابند و با فرد متخلف برخورد نمایند.

برای حل اینگونه موارد باید به لایحه قانونی رفع تجاوز از تأسیسات آب و برق کشور مصوب سوم تیر ماه ۱۳۵۹ شورای انقلاب اشاره نمود که ظاهراً این لایحه قانونی از طرف اداره برق قابل استناد می‌باشد و هنوز نسخ نشده است.

ماده ۱ لایحه قانونی رفع تجاوز از تأسیسات آب و برق کشور مصوب ۱۳۵۹ مرقوم داشته: هرکس از آب لوله‌کشی و انهار آبیاری و شبکه‌های توزیع و خطوط انتقال نیروی برق استفاده غیرمجاز نماید یا در تأسیسات آب و برق دخالت غیرقانونی کند، به پرداخت مبلغ

پیگیری قضیه و کشف جرم و تحت پیگرد قرار دادن متخلف، موضوع را با همین قسمت از ماده ۱ لایحه قانونی فوق الذکر قابل استناد می‌دانند و در واقع تنها ماده قانونی که در دسترسی می‌باشد که بتوان این گونه موارد را با توجه به آن مورد پیگرد قرار داد و در واقع می‌توان گفت تنها حربه اداره برق برای برخورد با چنین مواردی است. همچنین در ادامه ماده ۱ لایحه قانونی مورد نظر مجازاتی که برای چنین جرایمی ذکر شده جزای نقدی مبلغ ۲۰ تا ۵۰ هزار ریال و رفع تجاوز وضع سابق است که این قسمت اخیر بیشتر در مورد متخلفینی که در کنتور برق خود دستکاری نموده‌اند مطرح می‌باشد، چرا که پس از کشف جرم چنین افراد متخلفی اداره برق با یک روش کارشناسی مقدار برق مازاد مصرفی را که فرد متخلف مصرف نموده و هزینه آن را پرداخت نکرده را محاسبه نموده و باید پرداخت شود، البته اعاده وضع سابق در مورد قسمت صدر ماده یعنی استفاده غیر مجاز نیز می‌تواند اعمال شود. در ادامه این ماده آمده: در صورت تکرار یا ادامه این عمل علاوه بر رفع تجاوز و اعاده وضع سابق به حبس جنحه‌ای از شصت و یک روز تا شش ماه نیز محکوم شد..... این در صورتی است که احياناً شخص متخلف سابقه انجام این عمل خلاف را داشته و در واقع چنین عملی را قبلاً نیز مرتکب شده باشد.

نکته‌ای که قابل تأمل است انتهای ماده فوق‌الذکر می‌باشد که چنین اظهار داشته: چنانچه عمل مرتکب برطبق قوانین دیگر مشمول مجازات باشد به مجازات اشد محکوم می‌شود

حال اگر چنین موردی مطرح باشد و در صورت احراز شرایط و اینکه عمل ارتكابی مشمول قوانین دیگر که مجازات اشد را اعمال داشته، بشود و دادگاه بخواهد مجازات اشد را اعمال کند تکلیف چیست، چرا که در این مورد قانون سکوت اختیار کرده. باید متذکر شد در رابطه با ما به ازای هزینه برق

مصرفی را که شخص با دستکاری کنتور برق می‌بایست به اداره برق می‌پرداخته به جیب زده و در واقع مالی را تصاحب نموده و با توجه به استدلالی که شرح آن گذشت مشمول عنوان سرقت و کلاهبرداری نمی‌شود، می‌توان با رعایت احتیاط و اینکه به طور قطع و ضرس قاطع نظر نداد مشمول این قسمت ماده ۲ قانون تشدید مجازات مرتکبین ارتشا و اختلاس و کلاهبرداری مصوب ۱۳۶۷ دانست که اشعار داشته: یا به طور کلی مالی یا وجهی تحصیل کند که طریق تحصیل آن فاقد مشروعیت قانونی بوده است.... یعنی تحت عنوان مجرمانه تحصیل عمدی مال از طرق نامشروع مورد پیگرد قرار داد.

لیکن همانطور که عنوان شد نمی‌توان با قاطعیت و یقین کامل چنین حکمی را صادر نمود، چرا که با توجه به اصول حاکم بر قوانین جزایی و مد نظر قرار دادن اصل تفسیر مضیق جزایی و اینکه هر موردی را مشمول

ماده یک لایحه قانونی

(رفع تجاوز از تأسیسات

آب و برق کشور مصوب

سوم تیر ۱۳۵۹ شورای

انقلاب همانگونه که ذکر

شد تنها قانونی است که

قسمتهای حقوقی ادارات

برق در مواردی که یاد شد

به آن استناد می‌نمایند

مجازات‌هایی که قانونگذار برای جرایمی خاص وضع کرده نباید دانست، پس تنها چاره‌ای که برای محاکم می‌ماند توسل به همین ماده ۱ لایحه قانونی رفع تجاوز از تأسیسات، آب و برق کشور مصوب ۱۳۵۹ می‌باشد یعنی (اعاده وضع سابق) به شرحی که گذشته می‌باشد. توضیح این مطلب نیز بی‌فایده نیست که مبلغی که در این ماده به عنوان جزای نقدی ذکر شده به سال ۱۳۵۹ برمی‌گردد که در این خصوص نیز باید تجدید نظری صورت گیرد.

در پایان بحث باید عرض نمود که ماده یک لایحه قانونی رفع تجاوز از تأسیسات آب و برق کشور مصوب سوم تیر ۱۳۵۹ شورای انقلاب همانگونه که ذکر شد تنها قانونی است که قسمتهای حقوقی ادارات برق در مواردی که یاد شد به آن استناد می‌نمایند و لازم به ذکر است که بیشتر مصوبات شورای انقلاب با قوانینی که مجلس شورای اسلامی تصویب نموده دیگر قابلیت استناد ندارند. از این دسته قوانین علاوه بر قانون یاد شده ممکن است به صورت پراکنده وجود داشته باشند و در برخی از موارد مشابه مورد استناد واقع شوند، لذا قانونگذار باید تدبیری در این خصوص بیندیشد و این گونه موارد را حتی المقدور در چارچوب قوانین جدید گنجانده و مشکل را حل نماید.

پی نوشتها:

- ۱- میرمحمد صادقی، دکتر حسین، جرایم علیه اموال و مالکیت، ص ۲۰۴.
- ۲- میرمحمد صادقی، دکتر حسین، همان منبع، ص ۳۰۶.
- ۳- حبیب زاده، دکتر محمدجعفر، جرایم علیه اموال، ص ۳۱.
- ۴- حبیب زاده، دکتر محمدجعفر، همان منبع - ص ۳۲.
- ۵- حبیب زاده، دکتر محمدجعفر، همان منبع، پارقی ص ۳۲.